

Največja ameriška zmaga nad Japonci na Pacifiku!

Zavezniški letalci uničili japonski konvoj v bitki na južnopacifičnem Pacifiku. Bombe potopile deset bojnih ladij in dvanajst transportov. Najmanj 15,000 japonskih vojakov ubitih.—Ameriške in britanske čete zmagujejo v Tuniziji. Prvi oddelki Montgomeryjeve armade navezali stike z ameriškimi četami.—Sovjetske armade ogražajo nemško bojno črto na severu

Washington, 4. marca. — Že dolgo ni bilo v Washingtonu takega veselja kot je danes, ko so prišle poročila o največji zmagi Američanov in njihovih avstralskih zaveznikov, ki so večeraj uničili veliko japonsko bojno in transportno brodoge med Novo Gvinejo in Novo Britanijo na Pacifiku.

London, 4. marca. — Angleški in ameriški bombardniki nadaljujejo napade na nemška in okupirana mesta. Angleži so sinoči silili bombe na Hamburg, Američani pa danes na Hamm in Rotterdam.

Moskva, 4. marca. — Sovjetske armade prodirajo proti Smolensku in spotoma drobe srčite nemške protinapade.

Zavezniški stan. Avstralija, 4. marca. — Zavezniška letalska sila je izvajala največjo zmago v bitki z japonsko mornarico v južnopacifičnem delu Pacifika. Uničila je japonski konvoj desetih bojnih ladij in dvanajstih transportov, ki je bil na poti proti Novi Gvineji.

Poročilo iz glavnega stana ameriškega generala Douglasa MacArthura pravi, da je bilo najmanj 15,000 japonskih vojakov, nahajajočih se na transportih ubitih ali pa so utonili. Ameriški in avstralski letalci so v bitki v zraku sestrelili tudi najmanj 55 sovražnih bojnih letal. Zavezniki so izgubili samo en bombardnik in tri bojna letala.

Bitka, ki se je vršila v torek in sredo na Bismarckovem morju, severno od otoka New Britain, je rezultirala v popolnem porazu japonske brodoge. Tona bojnih ladij in transportov, katere so zavezniške bombe potopile, je znašala okrog 90,000 ton. Japonske brodoge z vojaškimi četami vred, ki je nameravalo napasti zavezniške vojaške postojanke na Novi Gvineji, je bilo uničeno.

General MacArthur je dejal, "da so zavezniška izvidniška letala opazila japonski konvoj zadnji ponedeljek, ko je plul proti Novi Gvineji. Takoj so bili storjeni koraki za uničenje konvoja. Naša letalska sila se je pripravila za napad. Letala so vrгла čez sto ton bomb na konvoj in ga uničila."

Washington, D. C., 4. marca. — Mornarični departement je sinoči naznanil, da so ameriški letalci v februarju zmetali pol milijona funtov bomb na japonske pozicije na otoku Kiski v Aleutski otoški grupi pri Alaski in sestrelili deset japonskih letal v spopadih v zraku, sami pa niso izgubili nobenega letala. V tem mesecu so izvršili devet uspešnih napadov na japonske pozicije na Kiski.

Cungking, Kitajska, 4. marca. — Ameriški letalci so izvršili nove napade na japonske vojaške postojanke v provinci Hunan, pravi vest iz glavnega stana generala Josepha W. Stilwella, poveljnika ameriške letalske sile na Kitajskem. Bombe so padale na japonske vojaške koncentracije pri Salweenu in japonske militarne naprave ter skladišča orožja pri Lamengu.

Kitajsko poveljstvo je naznanilo, da so bili japonski naskoki na pozicije kitajskega vojskovanja v provinci Sujuan, ki meji na Mongolijo, odbiti. Sovražnik je bil spet nazaj z velikimi izgubami.

Dva poljska socialistista ustreljena

Ruski poslanik Litvinov naznanil eksekucijo

Washington, D. C., 4. marca. — Rusko poslanstvo je včeraj naznanilo eksekucijo Henrika Erlicha in Viktorja Alterja, dveh poljskih socialističnih voditeljev, v Rusiji. Oba sta bila obsojena v smrt na obtožbo, da sta nagovarjala ruske vojake, naj se ne bojujejo proti Nemcem in priporočala sklenitev separatnega mira med državama.

Erlich je bil član eksekutivnega odbora Delavske in socialistične internacionale, Alter pa član eksekutivnega odbora Kongresa strokovnih unij.

Naznanilo o eksekuciji Erlicha in Alterja vsebuje pismo, ki ga je Maksim Litvinov, sovjetski poslanik v Washingtonu, poslal Williamu Greenu, predsedniku Ameriške delavske federacije. Slednji se je zavzel za socialistični in poslal kablagram Molotovu, ruskemu zunanjemu komislarju.

Litvinov pravi v pismu, da sta bila Erlich in Alter, ki sta pobegnila v Moskvo, ko so nemške čete invadirali Poljsko, prvič obsojena v smrt v avgustu l. 1941. Iz zapora sta bila izpuščena mesec pozneje na apel poljske vlade. "Potem", pravi Litvinov v pismu, "ko sta bila osvobojena in v času, ko so se sovjetske čete najbolj obupno borile proti Hitlerjevimi armadam, sta ponovno demonstrirala svoje sovražno stališče z apeli na ruske vojake, naj prenehajo z bojevanjem in sklenejo mir z Nemčijo. Oba sta bila ponovno aretirana in postavljeni pred sovjetski vrhovni tribunal v decembru preteklega leta, ki ju je obsodil v smrt. Obsodba je bila potem izvršena."

Doznavajo se, da je skušal državni departement intervjuati v prilog Erlichu in Alterju in jima je bil pripravljen dati dovoljenje za prihod v Ameriko.

(Newyorški New Leader, glasilo socialne demokratične federacije, piše, da je bil pravkar informiran o eksekuciji Erlicha in Alterja, voditeljev poljskih socialistov. Eksekucija je bila izvršena kljub protestom voditeljev delavskega gibanja v Ameriki in Angliji. Oba, Erlich in Alter, sta bila znana kot pogumna voditelja poljskega delavstva in židovskega socialističnega gibanja.)

Desetletnica Rooseveltove administracije

Washington, D. C., 4. marca. — Danes je preteklo deset let, odkar je Roosevelt predsednik Združenih držav. To desetletje tvori dobo največje krize, ki je zadela Ameriko v mirnem času, in največjo vojno krizo v zgodovini dežele. Roosevelt je edini ameriški predsednik, ki je bil tretjič izvoljen. Sedaj, ob desetletnici svoje administracije, vodi deželo skozi njeno največjo krizo. On je kot predsednik uveljavil dalekosežne socialne reforme in zdaj on igra najvažnejšo vlogo v mednarodni politiki. Njemu gre zasluga, da je pogotil Ameriko iz največje gospodarske krize v njeni zgodovini. Ko je nastopil svojo službo, je bilo na milijone delavcev brez poselnih. Roosevelt ima pred seboj težko pot, ker se mora boriti proti reakciji, ki zopet dviga glavo in skuša uničiti vse njegove reforme.

Giraud izpustil 1299 političnih jetnikov

London, 4. marca. — Zunanji minister Anthony Eden je dejal v parlamentu, da je general Henri Giraud, vrhovni komisar francoske severne Afrike, osvobodil 1299 političnih jetnikov, odkar je prevzel ta urad ob 19. februarja.

OSIŠČE SE VIDI MOŽNOST POGOJNEGA MIRU

Diplomatična igra za kulisami se ponavlja

ČEŠKI VLADNI KROGI RAZOČARANI

London, 4. marca. — Evidenca se kopiči, da Nemčija in Italija in njuni sateliti še niso izgubili upanja v sklenitev pogodnega mira. Ta se očituje v naznanilih in izjavah, uradnih in neuradnih, ki izražajo dvom v Rooseveltovo in Churchillovo deklaracijo, objavljeno po zgodovinski konferenci v Casablanci, francoski Maroko, da je cilj zaveznikov brezpogojna kapitulacija osišč.

Značilno je to, da se je nemški zunanji minister mudil v Rimu in konferiral z Mussolinijem, ko se je v Vatikanu nahajal newyorški nadškof Francis J. Spellman. Iz tega mnogi sklepajo, da se vrši za kulisami več nego se v javnosti priznava.

Mussolini in Ribbentrop sta po konferenci, ki je trajala štiri dni, izjavila, da bosta Nemčija in Italija vztrajali v vojni do zmage, zaeno pa sta naglasila, da je glavni cilj odstranitve smrtnih nevarnosti, ki preti Evropi s strani boljševiške Rusije. Izjava je namig zaveznikom, da ne morejo dati Evropi nekaj boljšega kot je osiščni "novi red".

Velika Britanija in Amerika nista doslej dali nobenega konkretnega zagotovila malim evropskim narodom glede bodočih mej in zakonitih njihovih pravic. Stališče Rusije je tudi zagotovo. Odkar njene armade zmagujejo, Moskva molči o postavitvi predvojnih mej.

Češka ubežna vlada v Londonu je razočarana. To dokazuje izjava, katero je podal Hubert Ripka, bivši državni minister. "Dočim sta Velika Britanija in Amerika pozdravili napore za tesnejšo kooperacijo med malimi narodi centralne in južnozahodne Evrope po vojni, je ruska politika rezervirana napram tem naporom", je dejal. "Češka vlada skuša doseči sporazum s polsko vlado glede ureditve mej in ustanovitve federacije, toda vse kaže, da se bodo njena prizadevanja izjalovila. V ospredju so druga pereča vprašanja, katere bo treba rešiti."

Ameriška letalska sila narašča

General Edwards razkril številke

Washington, D. C., 4. marca. — Kongres je dobil novo sliko o naraščanju ameriške letalske sile, ki bo po izjavi generala I. H. Edwardsa, pomočnega šefa armadnega štaba, prekosila letalsko silo osiščnih držav v tem letu. Načrt predvideva povečanje letalske sile na 2,450,000 mož. To število bo vključevalo letalce in letalske mehanike.

Edwards je pri zaslišanju pred senatnim odtokom za vojaške zadeve dejal, da ameriška letalska sila doma in v tujini šteje 1,714,000 mož. Velik del te je dodeljen poveljstvu obrambe na vzhodni in zapadni obali.

General je razkril, da bo ameriška sila na drugi strani morja štela čez tri milijone mož ob koncu tega leta. On je tudi povedal, da se je pomorska plovba izboljšala. Skoro vsi vojaški transporti pridejo srečno na drugo stran Atlantika in na otoke na Pacifiku, kjer so zbrane ameriške čete.

Domače vesti

Mnogo slovenskih rudarjev ubitih pri eksploziji v Montani

Red Lodge, Mont. — Dne 27. februarja je velika razstrelba zasula 68 rudarjev v premogovniku v Bear Creeku. Do 3. marca so prinesli na površje deset trupel in med temi mrličji je bil tudi Ignac Marinšek, član društva 112 SNPJ. V zasutem rovu se pa še nahajajo trije člani društva 81 SNPJ, ki so John Kropivšek, (preds.), Frank Starčevič in Fred Razboršek. Najbrže so vsi mrtvi. Nadaljnje poročilo sledi. — Kolikor je doslej znano, so med ubitimi rudarji tudi trije člani Ameriške bratske zveze.

Dr. Čok v državnem departementu

New York. — Dr. Ivan M. Čok, predsednik Jugoslovanskega odbora iz Italije in predstavnik primorskih Slovencev, je zadnji teden obiskal državni departement v Washingtonu, D. C., v zvezi s primorja. Sprejel ga je pomožni državni tajnik Berle, s katerim je imel dolg razgovor, iz katerega je dr. Čok spoznal, da se ameriška vlada zanima za primorsko vprašanje in mu posvečuje posebno pažnjo.

Novice iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 1. marca je bil pri delu v tovarni z električnim tokom ubit 36-letni Štefan Jakše, rojen v Jolietu. Delal je v tovarni samo štiri dni, prej je bil uposlen v mesnici. Zapuščena žena in dva majhna otroka pa sestro tukaj, v SanFranciscu pa brata in sestro. Njegovi starši so odšli v stari kraj, v Vrtačo pri Semiču v Beli Krajini. — V bolnišnici je umrla 53-letna Mary Stokel iz Tomaja pri Trstu. Zapuščena žena, sina in sestro. Bila je članica društva 312 SNPJ. — Ropar, ki je ušel, je na uličnem hodniku ropal rojkinjo Ano Pirnat. — Clevelandski listi so 3. m. poročali, da je angleška vlada povabila župana Fr. Lauschea na obisk Anglije za deset tednov.

Obiski in pozdravi

Chicago. — Jerica Pearce, Des Moines, Iowa, in Robert Croix, Chicago, sta 4. t. m. obiskala gl. urad SNPJ in uredništvo Prosve-te.

Konferenca o problemu beguncev

Hull naslovil noto britskemu poslaniku

Washington, D. C., 4. marca. — Državni tajnik Cordell Hull je poslal noto lordu Halifaxu, britskemu poslaniku v Washingtonu, v kateri sugerira sklicanje konference reprezentantov Amerike in Velike Britanije, na kateri naj bi razpravljali o problemu beguncev iz evropskih držav, ki so prišle pod Hitlerjevo oblast. Konferenca naj bi se vršila v Ottawi, Kanada.

Hull naglašava v noti, da problem beguncev se mora rešiti brez ozira na narodnost in vero prizadetih. Konferenca naj bi se bavila tudi z vprašanjem oskrbe in vzdrževanja beguncev, ki so dobili zavetje v Ameriki in Kanadi.

Državni tajnik je dejal, da je Amerika izdala vizume 545,775 beguncev, odkar je Hitler prišel na krmilo Nemčije, do januarja tega leta. Od izbruha sedanje vojne je izdala skoro 229,000 vizumov. Večina od tega števila je že v Ameriki.

Angleška vlada poslala protest Švedski

London, 4. marca. — Angleška vlada je naslovila protest Švedski, vsebujoč obdolžitve, da gradi ali opremlja motorne ladje za Nemčijo. A. V. Alexander, mornarični minister, je povedal parlamentu, da je vlada dobila evidenco, da so bile nekatere ladje, katere so Angleži potopili, zgrajene v švedskih ladjedelnicah in poslane Nemčiji.

Sikorski naglašava potrebo enotnosti

Tass kritizira poljsko vlado

London, 4. marca. — "Enotnost med zavezniki je absolutna potreba za izjalovitev Hitlerjevega upanja in načrtov, katerih namen je zanetitev razkola med svojimi sovražniki," je rekel general Vladislav Sikorski, predsednik ubežne poljske vlade, pri kosilu, ki ga je priredil medzavezniški odbor. "Dolžnost zaveznikov je, da ohranijo po vojni solidarnost, ki jih veže danes, ker mir, ki ga bomo organizirali, bo trajal le, če ostane sedanja demokratična koalicija. Mi moramo odstraniti vse zapreke, ki so še na poti in ovirajo uresničenje prave demokracije."

Sikorski je dejal, da je, ko se je mudil na obisku v Ameriki, dobil zagotovila, da se Rooseveltova administracija strinja z njegovim stališčem glede povojne rekonstrukcije Evrope. To stališče podpira tudi vodilni državniški britanskega imperija.

Predsednik poljske vlade je nedirektno omenil tudi kontroverze s sovjeti v izjavi, da se morajo zavezniki izogniti za vsako ceno predmonakovskim napakam in zavreči vero, da je mir mogoč z žrtvovanjem interesov katere koli dežele. Nemčija ima še močno oboroženo silo, ki operira na velikem ozemlju, in Hitler lahko stabilizira svoje pozicije na vzhodu in podaljša vojno na zapadu, če razdvoji zaveznike.

Tass, uradna ruska časniška agentura, je prej kritizirala poljsko ubežno vlado, ker se je izrekla za vzpostavitev stare meje med Poljsko in Rusijo. "Trditve Poljske, da ni hotela kooperirati z Nemčijo v nobenem oziru proti Sovjetski uniji pred izbruhom vojne, je v konfliktu z resnico", pravi Tass.

Olajšave za farmske delavce

Odgoditev vpoklica v vojaško službo

Washington, D. C., 4. marca. — Senadni odtok za militariistične zadeve je odobril načrt, da se vpoklic farmskih delavcev v armado odloži do konca tega leta, z devetimi proti sedmim glasovom.

Amendment, ki ga je predložil senator Bankhead, določa olajšave za farmske delavce. Ti ne bodo vpoklicani v armado, če krajevni naborni uradi odločijo, da opravljajo dela, ki so važnega pomena v proizvodnji živila. Senadni odtok je naznanil zaslihanje o Austin-Wadsworthovem načrtu splošne mobilizacije delavcev za dela v vojni industriji in na farmah. Ta določa obvezno registracijo in mobilizacijo moških v starosti 18 do 65 let in žensk v starosti 18 do 50 let.

Gandhi končal gladovno stavko

Poona, Indija, 4. marca. — Mohandas K. Gandhi je včeraj končal 21-dnevno gladovno stavko, v katero je šel v znak protesta proti svoji internaciji. Dosegel ni ničesar in politični opazovalci pravijo, da je britanska vlada v Indiji izvajala moralno zmago nad Gandhijem.

Detektivi aretirali šest Nemcev

Newark, N. J., 4. marca. — Federalni detektivi so aretirali šest Nemcev, ki niso ameriški državljani, v tem mestu in okolici. Samuel K. McKee, načelnik detektivskega biroja, je dejal, da so detektivi našli v stanovanjih aretirancev orožje in strelivo.

ODBOR ZVIŠAL PLAČE LETALSKIM DELAVCEM

Stavka v ladjedelnici na zapadu končana

PROTEST PROTI NOČNEMU DELU

Washington, D. C., 4. marca. — Vojno-delavski odbor je s sedmimi proti petim glasovom odredil zvišanje plač za štiri in pol centa na uro 30,000 delavcem v tovarnah Boeing Aircraft Co. v Seattlu, Wash., in za sedem in pol centa na uro 110,000 delavcem, uposlenih v tovarnah osmih drugih kompanij v južni Californiji. Za odlok so glasovali štirje člani, ki reprezentirajo delodajalce v odboru, in trije, ki reprezentirajo javnost, proti pa štirje reprezentantje delavcev in Wayne L. Morse, reprezentant javnosti.

Reprezentantje delavcev in Morse so zamenjali vtrajali pri zahtevi, da se plača vsem delavcem v letalskih tovarnah na zapadu zviša za deset centov na uro. Njihov argument, da so delavci upravičeni do zvišanja plače za deset centov na uro, ker so cene življenjskih potrebščin poskočile, so ostali člani ignorirali.

Odbor je naznanil, da je odredil zvišanje na podlagi formule "Malega jekla". Odbor je podal odlok po masnih shodih delavcev, uposlenih v tovarnah Boeing Aircraft Co. in Consolidated Aircraft Co., na katerih so govorniki kritizirali člani odbora in jim očitali zavlačevanje akcije. Nekateri so trdili, da je James F. Byrness, direktor federalne komisije za ekonomsko stabilizacijo, diktil odlok vojno-delavskega odbora.

Plača novih delavcev v tovarnah Boeing Aircraft Co. je zdaj 67c na uro, štiri in pol centa več. Maksimalna plača izurjenih delavcev je \$1.60 na uro.

Alameda, Cal., 4. marca. — Stavka, katero je oklicala unija CIO v ladjedelnici General Engineering & Drydock Co., ki je ustavila gradnjo parnikov in popravilna dela, je bila sinoči preklicana. Stavkarji so se vrnili na delo, ko je kompanija odločila Charlesa Younga, katerega je unija suspendirala zaradi kršenja svojih pravil.

Lebanon, Pa., 4. marca. — Okrog 50 delavcev je zastavkalo v enem departementu tovarne Bethlehem Steel Co. v znak protesta, ker jih je kompanija premetila z dnevnega na nočno delo. Kompanija je pojasnila, da je to storila z namenom, da ženske nadomestijo delavce pri dnevnem delu. Stavka je ustavila obrat v dveh departementih.

Izgnani Nemci izurili samomor

Santiago, Čile, 4. marca. — Werner Siering, najbolj prominenten Nemec med onimi, katere je čileška vlada izgnala po prelomu odnosov z Nemčijo, Italijo in Japonsko, je izvršil samomor. Pognal si je kroglo v glavo. Siering je bil predsednik Bayer Chemical Co. v Santiagu. Ta kompanija je bila na ameriški črni listi, ker je imela zveze z Berlinom in je financirala nacističsko propagando v Čileju in drugih latinskih republikah.

Newyorški nadškof se vrača domov

Seville, Španija, 4. marca. — Newyorški nadškof Francis J. Spellman je dospel v Španijo iz Rima, kjer se je mudil enajst dni in imel več razgovorov s papežem Pijem in v Vatikanu. Iz Španije bo kmalu odpotoval v Ameriko.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inoseststvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poltalno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz nasebina

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—V tednu od 15. do 20. februarja sem bil en večer v Narodnem domu v Ambridgeu, kjer smo se skupaj sešli Tone Rozenberger, Tekstar, Lojze Uhernik, njegov brat John, August Rozenberger, Somrak in več drugih. Pogovarjali smo se o naši nesrečni stari domovini in ugibali, kakšen konec bo prinesla ta strašna morija: ali bodo narodi dovolj močni in složni, da prisilijo nazadnjake, da pristanejo na reforme za narode vsega sveta.

V Ambridgeu so Slovenci precej složni, kajti "old timerji" se orjejo v nasebini. Temu je dober dokaz društvo 33 SNPJ, ki bo kmalu staro 40 let. Tudi Dom dobro napreduje; je plačan in imajo precej denarja na rokah. Kupili so za \$1000 vojnih bondov. S tem pomagajo Ameriki in zaveznikom do zmage. Ako bomo zmagali, bodo torej tudi v Ambridgeu imeli vso pravico govoriti o trajnem miru. Dom je tudi naročil dnevnik Prosveto, na katerega bi moral biti naročen sleherni slovenski ali društveni dom, kakor tudi na Proletarca, kajti ta je vedno zagovarjal enotnost in delavske interese.

Tisti večer sem spal pri Avgustu Rozenbergerju. Zjutraj nisem imel prilike, da bi ga vprašal, kako se počuti, kajti je šel prej na delo kot sem jaz vstal, ali mrs. Rozenberger mi je marsikaj potožila, tudi to, da sta oba njh sinova pri vojakih. Jaz vem, da se nisem prav dobro počutil—šlo mi je zopet kot Jacku Londonu. Ampak če se človek nahaja v družbi, kjer se vrše debate, ne gre drugače kot da malo prilivaš, da jezik bolj teče. Vsaj pri nas Slovencih je taka šega. Tolažilo me je to, da sem imel letošnjo naročnino Slovenskega doma, kjer se shajajo tudi članhi drugih jednot. Tako jo lahko pregledajo in se prepričajo, da Prosveta ni tako pregrešen list kot jo kaže Trunk in drugi.

V Ambridgeu sta ponovila Prosveto in Proletarca John Anžur in M. Habich, tudi "old timer" in slednjega tudi Joe Tekstar, Prosveto pa mesar Ova. Ko sem njega zadnjič obiskal, je imel ženo v bolnišnici, sedaj pa mi je povedal, da je boleznj podlegla. Stara je bila okrog 46, on pa je okrog 49 let, torej se premilad, da bi ostal "fant za devet." Začasno mu gospodinjinja hčerka, čije mož je pri vojakih. Tudi trgovec Stefan Ogrizek iz Monaca je ponovil Prosveto. Tam sem obiskal tudi društvenega tajnika Zagarja, toda ni bilo nikogar doma.

Na Sheffield Roadu so ponovili Prosveto mrs. Simončič in Rupnikovi. Slednji so mi zaigrali tudi ploščo, katero jim je poslal sin od vojakov. Dodeljen je menda k bombardier, ker je fant precej nadarjen. Na plošči pravi, da je to njegov prvi govor,

ki ga slišita oče in mati iz njegovih ust, od kar jih je zapustil. Pravi, da je zdrav in tudi drugače je "O. K.", vendar, "dom je le dom—no place like home". Naravno, da take besede stareš ganejo do srca in prikažejo se solze.

Oglasil sem se tudi pri Derlinu in pri starih znancih Antončičevih, želeč vedeti, kako se počuti njih zet Zakrajšek. Ob tej priliki mi je njegova mama ponovila Prosveto, Martinčičeva je pa potožila, da ji nagaja hrbtenica. Kdor ima tako bolezen, že ve kako je.

V Aliquippu sem dospel pozno zvečer in prenočil pri Joeru Jakliču. Tudi on jamra radi revmatizma, ki ga muči tako, da se spati ne more in je več pokonci kot v postelji. Poleg mora pa še trdo delati v svojem biznisu in povrhu so še skrbni. Pravi, da ni delavec. Tisti dan se mu je ravno polomil stroj za sodavičo.

Mehanik bi moral priti iz Baltimora, toda ni vedel, če ga dobi ali ne. Joe je plačal Cankarjev glasnik (ta je s februarjsko številko prenehal izhajati).

Oglasil sem se tudi v McKees Rocks, kjer je gostilničar Tom Jurkovič ponovil Prosveto, dasi je njegova hči tajnica društva. On je zelo uljuden človek in vreden naklonjenosti v tej obli. Povedal mi je, da so tudi tamkajšnji Hrvatje poslali delegata na Hrvatski narodni kongres, ki se je vršil tiste dni v Chicagu. Prosveto je ponovila tudi mrs. Jakovac, Katarina Srkoc (?) pa je kupila Adamičovo knjigo Two-Way Passage za hčerko, v Willocku pa Martin Bashel, veteran svetovne vojne in pol diplomata. Prosveto sta tam ponovili mrs. Draksler in Salesova, Frank Sedej pa Proletarca za Narodni dom. Prenočil sem pri Antonu Mačku. Martina Mirta nišim dobil doma. Povedal so mi, da je zopet v bolnišnici radi nepravilne operacije. Skoda, ker ga nisem mogel obiskati, sicer pa je imel prihodnji dan priti domov. Martinu želim skorajšnje zdravlje.

V domači nasebini mi je ponovil Prosveto Joe Marn, ki tudi ne dela radi revmatizma. Ima sina pri vojakih, drugi pa dela 15 milj od Hermineja. Tudi Rozman na Hermine No. 2 ima toliko revmatizma, da je hoditi ne more brez palice. Mrs. Semich je ponovila Proletarca, na Edni No. 2 pa Frank Anžur in George Lončar Prosveto. Zadnji je Hrvat ali Srb in ni član jednote, toda je naročnik Prosvete. Ponovila jo je tudi mrs. Valenčič in mrs. Sinkovec v West Newtonu. Tisti dan je šel ravno Valenčičev sin Tony k vojakom in sem se tudi jaz poslovil od njega. Je fejt fant in mu želim srečen povratek. Stanley Bevec je bil malo prej doma. On je tehnični saržent in se vozi na bombardirih—on je mehanik in opravlja letala.

V Collinsburgu je Rudolf Kreč dal oglaš za Majski glas, mrs. Slink (Shink?) pa je ponovila Proletarca. Tisti večer sem mislil iti do Wickhavena. Pot vodi po črnem grabnu, kjer stanujejo sami zamorci. Rojak Prah me je posvaril, da ponoči ni varno tam hoditi, ker se večkrat dogodi, da koga oropajo ali celo ubijejo. Ravno sedaj se nahaja v Greensburgu na zatožni klopi neki zamorec, ki je obtožen, da je ubil nekega farmarja. Zadnji je menda menjal več denarja v hotelu v navzočnosti obtoženca, pri katerem je potem policija našla neke listine v nezakurjeni peči, nakar je bil aretiran. Druga so pa našli v vodi mrtvega. Tako sem dobil mrzle noge in ostal čez noč v Banningu. Tudi mrs. Oražen je bolna; padla je tako nesrečno po ledu, da si je zlomila roko. Ona je članica jednote kot tudi vsa družina.

Ustavil sem se tudi pri Sabcu, ki ima sina pri vojakih, kakor tudi Oražnovi. V Wickhavenu sem dobil novega naročnika Prosvete v družini Dernovšek, obnovil pa jo je Potokar, star že 70 let in še zmeraj ne dobi penzije, ker neče prepisati svoje koče državi. Tudi on kritizira ta krivičen zakon, kot tudi nas več drugih. To ni pravilno, da mora človek zapisati svojo revno koč vladni predno more dobiti ti isto borno penzijo. Mogoče bo sedanjji kongres to spremenil tako, da bo vsakdo prišel pod zakon socialne zaščite. Zadnji kongres je lani ignoriral to priporočilo predsednika Roosevelta, ampak sedanjji je še bolj reakcionaren.

Tony Radišek je sedaj prenehal z delom v rovu. Tudi on je "old timer", star nad 60 let. On je bil ustanovni član društva 87, ko smo ga organizirali od društva 23. Tone bo sedaj pomagala Stricu Samu pridelati več živeža. Ima okrog 50 akrov zemlje v Wickhavenu in prikupil je tudi Dernovškovo hišico in kar je bilo zemlje zraven. Tudi Tone ima sina pri vojakih neke v Mississippiju; služi pri poljski artiljeriji in je menda že saržent. Je močne postave kot oče in je član SNPJ, kot tudi njegova žena. Sedaj postane član jednote tudi njegov mlajši sin. Tone je bil zmeraj dober član SNPJ. Pot proti domu je bila težavna, zopet precej milj po mrazu.

Treba bo zaključiti, ker menda tudi moji dopisi spadajo med predolge, kot opozarja neka prijateljica. Ampak 99% čitatelej, s katerimi pridem v dotiko, me navdušuje, naj še tako pišem, 100% pa je težko vstreti. Neki dopisnik pa je zapisal, da to ni važno, kje kak popotnik spi, kaj je in pije. Morda je res tako, ampak če hoče zastopnik organizaciji dokazati, da je aktiven, je dobro, da javnost izve tudi take podrobnosti, katere ne katerih ne zanimajo.

Ko sem v letih 1895-98 krošnjari na Gornjem Stajerskem, sem prišel večkrat v dotiko z žandarji. Vedno sem jih našel pri županah. Vprašal sem jih, zakaj jih zmeraj srečam pri županah, pa so mi odgovorili, da jih je tako koptrolira vlada, ki hoče imeti dokaze, v koliko izpolnjujejo svoje posle. Enako je tudi z listi, ki jih zastopaš in obenem organizirajo.

Zastopnik s svojimi potopisi prvič poudarja potrebo listov in

drugič, če navajaš imena, ljudje zaznajo za svoje prijatelje, s katerimi se mogoče niso videli že leta in leta in sčasoma si tudi oni narače list. Dobro je tudi, če zastopnik poroča, kako se ljudje imajo in kakšne so razmere, in ravno tako, če razmotriva o političnih vprašanjih, ako je kompetenten. Seveda mora mnogo čitati, za katero delo mu pa nihče ne plača, kakor tudi ne za dopise.

Torej ako ni vse 100% kakor bi moralo biti, ne more biti zamer, ker z ničim ne kupiš veliko v trgovini. Pri jednoti imamo nad 46,000 članov v odraslem obdelku in nad 6000, ki čitajo dnevnik. Nekateri žele čitati to, drugi ono; zato je treba vsakega nekaj, ker Prosveto lastujemo vsi kooperativno. Torej dovolimo, da je za vsakega nekaj. Nekateri čitatelji pravijo — teh je stotine — da najprvo pogledajo na podpise in tiste dopise najprej čitajo. Na mojem desetletnem potovanju sem ljudi že precej dobro preštudiral in poznam njih nagnjenja. Le dobro premišljeno delo je tisto, ki nam bo prineslo uspeh na vseh frontah. Ne želi svojemu bližnjemu, kar sam odklanjaš. Nisem pobožnjak, vendar se držim te čednosti.

Delo za pomožno in politično akcijo za stari kraj gre res klaverno naprej. Odkar sem bil izvoljen za tajnika postojanke 25 JPO-SS, sem prejel samo še en copak. Daroval ga je John Shiner v Masontownu. Je že nad šeststajsto let takozvana krščanstva, ki uči: "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe," ampak odmev je zelo piškav. Ljudje se bolj drže kapitalističnega gesla: "Vsak sam zase, hudič pa naj vzame zadnjega" ali po naše: "Bog je sebo najprvo brado ustvaril." Prijatelji, koliko časa bo še to geslo v veljavi?

Anton Zornik, zastopnik.

Še nekaj o Rusiji

Cleveland. — Ker čitamo mnogo od naših dopisnikov, da je edino Rusija, na čijih plečih visi vsa odločitev sedanjje vojne, in ker se je Jože Stalin izrazil ob 25-letnici rdeče armade, da še ni druge fronte na evropskem bojišču, marveč mora Rusija nositi vse breme sedanje vojne, je naš meščanski Cleveland Plain Dealer to izjavo komentiral takole:

Ker je Stalin v svojih drugih izjavah hvaležno priznal zavezniško pomoč Rusiji, mi upamo, da je sedaj to neopravičeno sodbo izrekel pomotoma. Toda, da ne pozabimo, je dobro, da si za beležimo tole:

Napredovanje ruske armade ima precej opravka s tem, ker Združene države držijo Japonce tako, da oni nimajo časa iti na pomoč osišču, da bi Rusijo skupno stisnili v klešče.

Angleška armada in ameriško orožje je preprečilo, da Hitler ni mogel udariti po Rusiji iz Srednjega vzhoda.

Da nacijem primanjkuje zračne sile, ki je toliko pomagala ruskemu napredovanju, je vzrok v zavezniških zračnih napadih na Evropo in pa radi kampanje v severni Afriki.

Ta junaška rdeča armada, ki se je tako dolgo in tako daleč od mikala radi pomanjkanja zračne sile, tankov in tovornih avtomobilov in ki sedaj tako hitro napreduje z modernjšim orožjem, je dobila pomoč od zaveznikov. Ameriški in angleški tovarniški delavci, farmarji in mornarji so izročili Rusiji do zadnjega decembra 5600 letal, 5800 tankov, 81,000 "jenkiških" trokov in "žipov" in mnogo drugih vojnih potrebščin. In ker v Rusiji primanjkuje tudi živeža in obleke, so se tudi te pošiljave pomnožile.

Kakor sedaj Združene države drže nazaj Japonsko, da ne more skočiti Rusiji na vrat, prav tako je tudi Anglija držala nazaj Hitlerja, da se je Rusija lahko bolje pripravila. Seveda se je Anglija najprej borila za svoje interese, kakor se sedaj mi borimo in kakor se tudi Rusija najprej bori za svojo lastno varnost.

Cepprav ne moremo prezreti te Stalinske izjave, kljub temu ne smemo pozabiti galantnega boja, ki ga vrši ruska armada. Naj bo že tako kot pravi Stalin, da so Rusi pobili devet milijonov nacistev, ali pa samo polovico tega števila, je resnica, da je Rusija

do zdaj storila več za uničenje nacistične moči kot za zavezniki. Ampak glavno delo še ni končano. Stalin sam priznava, da Hitlerjeva moč še ni uničena. Ali da bo ruska armada korekala kar naprej, bi se Stalin lahko motil, če bi na to računal, kajti še vedno je uganka, s kakšno močjo razpolaga Hitler.

Edino skupna zavezniška moč bo lahko odločila končno zmago, kakor je tudi moč zaveznikov odločila, da so se morali nacisti umakniti tako daleč od Volge v devetdesetih dneh.

Tako pravi tukajšnji meščanski list. To naj bo v pomislek o nim našim čitateljem, ki se bore za Rusijo kar tukaj doma, metropolit, njihovi zavezniki po drugih mestih, kakor so se primer borili za časa ruske revolucije. Da bi šli tja pomagat tedaj ali sedaj — oh, tega pa neker se jim še vedno bolj dopade St. Clair ave. ali Lawndale ave. kot pa Stalingrad.

In če Rusija je jutri požene nacije preko Visle in jih tam drži, bomo mi lahko s temi našimi bojevniki debatirali še dvajset let, če bomo še toliko časa živeli. Isicer bomo lahko debatirali kar tukaj doma, na federacijskih ali društvenih sejah, na ulici ali v salonu, ker oni bodo bolj zaupali ameriški kapitalizmu kot pa ruskemu ruskemu komunizmu.

Mi jih poznamo prav dobro. Oni smatrajo, da se je govoriti ali pisati ne sme proti Rusiji, ampak tam bi ne hoteli živeti. Ali se še spominjate, kako so zavirali, ko je šel rojak iz Waukegana v Sovjetsko Rusijo, potem pa opisal, kar je videl in doživel. In kaj so rekli oni, ki so bili tam? Edini, ki je vse pohvalil je bil Foster in njegov drug Browder, ki sta se vozila tja na stroške naših in ruskih delavcev, da vidita, koliko je ura v Moskvi. Zgoraj vam navajam nekaj kar so napisali oni, ki imajo boljše statistiko kot pa naši would be voditelji. Tudi vedo, kaj pšejo. Zato pa prečitajte, sodite in pobijajte, če morete!

Frank Barbič, 53.

Slovenci v Sheboyganu se postavijo

Sheboygan, Wis. — To mesto šteje okrog 40,000 prebivalcev. Leži 60 milj severno od Milwaukeeja na obrežju Michigankega jezera. Oglašajo ga tudi kot "City of Elms". Nekateri pravijo, naj bi se imenovalo "mesto letoviščarjev", ker je tukaj malo industrije. Posebno malo se producira za vojne namene. To je menda tudi vzrok, da tukaj tako nizke plače.

Mnogo delavcev se vozi na delo v 30 milj oddaljeno mesto Manitowoc, kjer so ladjedelnice. Sedaj so tam spustili v vodo še več velikih podmornic in manjših lovilk podmornic. Tudi plače so višje tam kot v Sheboyganu.

Sheboygan je bil nemško mesto še pred 20 leti. Po trgovini in uradih se je govorilo nemško. Sedaj je to seveda prenehalo. Rudred par leti so tukajšnji Nemci imeli postojanko German-American Bunda in ob priliki prošle je nemškega dneva so v največjem mestnem parku razobesili nemško (nacistično) zastavo s svastiko — seveda poleg ameriške zastave. Grdo je to izgledalo.

Ko sem to neumnost opazoval, sem vprašal poleg stoječega Nemca, kaj prav za prav pomenja ta čunja s kljukastim križem. Poni je komaj slišno odgovoril: "Ich weiss nicht". Torej sam ne vež ni razumel tega početja in nove nemške "fane". Po napadu na Pearl Harbor so se seveda

(Dalej na 3. strani)

do zdaj storila več za uničenje nacistične moči kot za zavezniki. Ampak glavno delo še ni končano. Stalin sam priznava, da Hitlerjeva moč še ni uničena. Ali da bo ruska armada korekala kar naprej, bi se Stalin lahko motil, če bi na to računal, kajti še vedno je uganka, s kakšno močjo razpolaga Hitler.

Edino skupna zavezniška moč bo lahko odločila končno zmago, kakor je tudi moč zaveznikov odločila, da so se morali nacisti umakniti tako daleč od Volge v devetdesetih dneh.

Tako pravi tukajšnji meščanski list. To naj bo v pomislek o nim našim čitateljem, ki se bore za Rusijo kar tukaj doma, metropolit, njihovi zavezniki po drugih mestih, kakor so se primer borili za časa ruske revolucije. Da bi šli tja pomagat tedaj ali sedaj — oh, tega pa neker se jim še vedno bolj dopade St. Clair ave. ali Lawndale ave. kot pa Stalingrad.

In če Rusija je jutri požene nacije preko Visle in jih tam drži, bomo mi lahko s temi našimi bojevniki debatirali še dvajset let, če bomo še toliko časa živeli. Isicer bomo lahko debatirali kar tukaj doma, na federacijskih ali društvenih sejah, na ulici ali v salonu, ker oni bodo bolj zaupali ameriški kapitalizmu kot pa ruskemu ruskemu komunizmu.

Mi jih poznamo prav dobro. Oni smatrajo, da se je govoriti ali pisati ne sme proti Rusiji, ampak tam bi ne hoteli živeti. Ali se še spominjate, kako so zavirali, ko je šel rojak iz Waukegana v Sovjetsko Rusijo, potem pa opisal, kar je videl in doživel. In kaj so rekli oni, ki so bili tam? Edini, ki je vse pohvalil je bil Foster in njegov drug Browder, ki sta se vozila tja na stroške naših in ruskih delavcev, da vidita, koliko je ura v Moskvi. Zgoraj vam navajam nekaj kar so napisali oni, ki imajo boljše statistiko kot pa naši would be voditelji. Tudi vedo, kaj pšejo. Zato pa prečitajte, sodite in pobijajte, če morete!

Frank Barbič, 53.

Slovenci v Sheboyganu se postavijo

Sheboygan, Wis. — To mesto šteje okrog 40,000 prebivalcev. Leži 60 milj severno od Milwaukeeja na obrežju Michigankega jezera. Oglašajo ga tudi kot "City of Elms". Nekateri pravijo, naj bi se imenovalo "mesto letoviščarjev", ker je tukaj malo industrije. Posebno malo se producira za vojne namene. To je menda tudi vzrok, da tukaj tako nizke plače.

Mnogo delavcev se vozi na delo v 30 milj oddaljeno mesto Manitowoc, kjer so ladjedelnice. Sedaj so tam spustili v vodo še več velikih podmornic in manjših lovilk podmornic. Tudi plače so višje tam kot v Sheboyganu.

Sheboygan je bil nemško mesto še pred 20 leti. Po trgovini in uradih se je govorilo nemško. Sedaj je to seveda prenehalo. Rudred par leti so tukajšnji Nemci imeli postojanko German-American Bunda in ob priliki prošle je nemškega dneva so v največjem mestnem parku razobesili nemško (nacistično) zastavo s svastiko — seveda poleg ameriške zastave. Grdo je to izgledalo.

Ko sem to neumnost opazoval, sem vprašal poleg stoječega Nemca, kaj prav za prav pomenja ta čunja s kljukastim križem. Poni je komaj slišno odgovoril: "Ich weiss nicht". Torej sam ne vež ni razumel tega početja in nove nemške "fane". Po napadu na Pearl Harbor so se seveda

(Dalej na 3. strani)

Izostajanje od dela

Oni ameriški časopisi, katerim je vojna z delavskimi unijami glavna, vojna z osiščem pa postranska stvar, že mesece in mesece pišejo v zloboh uvodnikov in zavitih poročilih, kako delavci v tovarnah za bojno opremo izostajajo od dela dan ali dva v tednu in s tem zavlačujejo produkcijo bojnega materiala. Delavci so obtoženi še mnogih drugih grehov, toda izostajanje od dela (absenteeism) je zdaj najbolj v ospredju.

Kaj je resnica o tem? Federalna komisija za dobavo močstva (War Manpower Commission) je preiskala to zadevo na nekaterih področjih in je pravkar objavila svoje zaključke. Preiskava je obsegala 45 tovarnih v Michiganu, Ohiju in Kentuckiju, ki skupaj poslujejo okrog 250,000 delavcev v industrijah za bojno opremo. Komisija je odkrila, da tri do šest odstotkov delavcev v teh tovarnah redno izostaja od dela in naštevaja enajst vzrokov.

Prvi vzrok je bolezen, predvsem prehlad, ki je pozimi običajna potežkoča za ogromno število ljudi; drugi je "job shopping and piracy", kar bi se po naše reklo, da delodajalci otemajo delavce drug drugemu; tretji vzrok je nevednost med delavci, ki izvirajo iz lenobe in tovarniške uprave, katera ne pouči delavcev o važnosti njihovega dela; dolge delovne ure in preveč čezurnega dela; petič današnja začasna prosperiteta; šestič slaba transportacija na delo in z dela; sedmič konfuzija v tovarni zaradi slabo upravljenega produkcije; osmič so nekatere delavke primorane opravljeni posle doma; devetič pomanjkljivo tovarniško nadzorstvo; desetič, ker nekateri tovarnarji najemajo preveč delavcev (kopičenje delovne sile) in enajsti vzrok je, ker ne gre izgotovljeni produkt sproti iz tovarne in delavci napačno domnevaajo, da potreba produkta ni tako nujna.

To je bil prvi poskus odgovorne federalne komisije, da ugotovi vzroke izostajanja delavcev od dela v vojnih industrijah. Ugotovitev krije le majhen del dežele in morda so drugje drugačni vzroki, vendar komisija domneva, da njena preiskava približno kaže vzroke na splošno.

Kakor vidite, je navedenih enajst vzrokov izostajanja od dela in izmed teh sta samo—dva na strani delavcev; to sta začasna prosperiteta in delavke, ki ostanejo doma dan ali dva v tednu zaradi svojih privatnih poslov. Začasna prosperiteta pomeni, da imajo delavci precej denarja—ali vsaj mislijo, da imajo—in ker ne pomislijo, da ga bodo nekoč v bližnji bodočnosti zelo potrebovali, so mnjenja, da ga morajo sproti zapraviti. To je edini tehten vzrok, ki se lahko obesi delavcem na pleča za izostajanje od dela, smo pa docela uverjeni, da so delavci te vrste v veliki manjšini.

Ostane pa devet vzrokov, ki jih je federalna komisija položila na prag tovarniške uprave, razen če odštejemo prvega, bolezen, zakar ne moremo dolžiti nikogar, in pa slabo transportacijo, za katero niso delavci ne delodajalci odgovorni.

Skratka: velika večina vzrokov za izostajanje od dela je na strani tovarniške uprave. To dokazuje, kako zloben je burbonski tisk, ki kratkomalo nalaga vso krivdo za izostajanje od dela na lenobo delavcev.

Vatikan in Rusija

Čikaški list Daily News je pred kratkim objavil vest iz Zeneve, da je sovjetska misija na potu v Vatikan. Papež je informiral Moskvo, da je pripravljen sprejeti misijo in Mussolinijev režim je dovolil tej misiji prehod čez italijansko ozemlje na podlagi lavrentanske pogodbe med Italijo in papežem.

Kaj je namen te misije, ni znano. V Zenevi (Švica), odkoder izvira ta vest, domnevaajo, da je na dnevnem redu vprašanje interesov katoliške cerkve na Poljskem oziroma v onem delu Poljske, ki je bil v septembru 1939 anektiran po sovetjih, ko je Hitler razbil poljsko republiko.

Dejstvo je, da se je sovjetska Rusija pogajala s papežem že leta 1920 zaradi diplomatskih stikov; takrat so poročali, da je bil celo konkordat na dnevnem redu. Razgovori med Moskvjo in Vatikanom so se obnovili leta 1922, ko sta večkrat konferirala tedanjji romisar zunanjih zadev Čičerin in Edmund Walsh, duhovnik-profesor iz Washingtona, D. C., ki je obiskal Moskvjo v imenu Vatikana. Jezuitje so takrat silno nasprotovali vsakemu sporazumu z boljševiki. Zadnji poskus za spravo je bil storjen leta 1925, ko se je Čičerin razgovarjal s sedanjim papežem, ki je bil takrat papeški nuncij v Nemčiji. Vsi ti poskusi so bili brez kakšnega rezultata.

Katoliški tisk že dalj časa namiguje o velikem preobratu v Rusiji v religiozno oziru. Protivrski ukrepi so odpravljeni in pravoslavna cerkev kooperira z vsemi štirimi z vlado. Zdi se, da dober del teh poročil izvira iz "wishful thinking." Dejstvo bo, da stara generacija, ki je bila verna še pred revolucijo, je v večini verna še danes—ampak ta več ne šteje, ker je z eno nogo že v grobu. Ruska mladina, vzgojena v boljševiškem brezverstvu, je v ogromni večini brezverska. Če pride do kakšnega sporazuma med sovetji in Vatikanom, pride le zaradi ekspedience sovjetske zunanje politike.

Nekateri naši krogi zelo zamerijo Rooseveltu, ker včasih pošlje nekakšnega privatnega poslanika v Vatikan. Če so ti krogi dosledni, morajo zdaj obsoditi z reakcionarjem tudi Stalina, če je res poslal rusko misijo v Vatikan.

Petra Abella, članica unije Hotel & Club Employees (ADF) v New Yorku pri delu v pralnici in (v krogu) pred mikrofonom.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 5. marca 1922)
Domače vesti. V Warrenu, O. je umrl mladenič Pavel Vrhovnik, član SNPJ.

Delavske vesti. Pisarniški meščanci pri železnih so dobili osemurnik.

Inoseststvo. Vlada nemške republike izjavlja, da ne bo odgovorna za revolucijo v Nemčiji zaradi položaja v zasedenem Pruruju.

Sovjetska Rusija. Izjavo Trockega, da sovetji ne bodo plačali carskih dolgov, je izjavil ameriški senator Lodge.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Epopeje junajstva

London, 25. febr. (ONA).—Hrvaško dekle in njen drug, srbski dijak, sta v teku zadnjih nemških ofenzivnih operacij proti jugoslovanskim gerilcem v enem odseku bojišča izdatno zadržala prodiranje nacističnih čet. Dekle je dinamičnega mlada, dočim je srbski dijak poglavlje v zrak elektronično centralo, ki se nahaja v bližini.

Po zadnjih vestih iz Jugoslavije je njeno ime Nada Caljer—članica ženske antifašistične fronte na Hrvaškem. Ustaška oblast jo ima na sumu, da se je udeležila tudi nedavnega napada z bombami na zagrebško telefonsko centralo.

Nemški poročevalci o bojih v zapadni Bosni

London, 24. febr. (Radiopremarna služba).—Nemški vojni poročevalci z vsodoktrinosnostjo priznavajo težki značaj bojev s partizani v zapadni Bosni o priliki prodiranja nemških in italijanskih čet. Eden izmed teh poročevalcev toži, kako naporno je brezkončno korakanje skozi primitivne kraje, v katerih ni nobenih cestnih zvez, kjer se uporabljajo za prenos le megle. Težko je premostiti reke, na katerih so partizani porušili vse mostove. Hiše, v katerih bi se moglo prenočevati v teh planinskih krajih, pa so požgane.

Otroci žrtve ustaškega terorja

London, v februarju (Posebno poročilo JIC).—Ustaške oblasti tukajujejo z Nemci in Italijani v nečloveškem postopanju in podpirajo zločinsko uničevanje naravnega naroda.

Znani ustaški razbojnik Viktor Gutić, ki se je na žalosten način posredoval s svojimi zločini v Vrbski banovini, je zdaj ustaški tajnik župan v Sisku in je tam nabiral v mestu in okolici 3000 srbskih otrok izpod in iznad 5 let, katerih starše so zaprli v koncentracijska taborišča ali pa poslali v Nemčijo na prisilno delo. Otroke je spravil v posebno taborišče, češ da bo tam zanje prekrbljeno. Mesto tega pa so ustaške oblasti tako zločinsko namenjale oskrbo tega taborišča, da v njem umira vsled slabe prehrane in pomanjkanja zdravstvene in druge nege dnevno od 15 do 20 otrok.

Predsednik jugoslovanske vlade čestita Stalinu

London, 26. febr. (Radiopremarna služba).—Predsednik jugoslovanske vlade Slobodan Jovanović je poslal Jozefu Stalinu čestitko o priliki proslave 25. letnice rdeče armade in izrazil prepričanje, da bodo sijajne zmage rdeče armade nad skupnim sovražnikom pospešile prihod človekove osvoboditve vseh evropskih narodov in med njimi tudi srpske in uporne Jugoslavije.

Jozef Stalin se je zahvalil jugoslovanskemu predsedniku vlade za to priznanje sovjetskimi četami in njihovim uspehom proti skupnemu sovražniku.

Hitlerjeva mobilizacija Evrope

London, 26. febr. (Radiopremarna služba).—V teku londonskega radiooddaja v slovensčini je izrazil svoj govornik o Hitlerjevi mobilizaciji Evrope za boj proti sovražniku.

Hitlerjeva mobilizacija Evrope je razglasila to naredbo, da se vsi evropski narodi nacistične države, ki je uspela zavladati Nemčiji, osvojit in podložiti. Hitlerjeva mobilizacija je razglasila to naredbo, da se vsi evropski narodi nacistične države, ki je uspela zavladati Nemčiji, osvojit in podložiti.

Več posameznikov se je tudi izreklo, da bodo prispevali od dolarja do pet dolarjev v tem letu. Tudi društvo 4 JPZS je prispevalo \$50 v ta namen, kajti uvideli smo, da je umestno, da vsako društvo postane postojanka te politične akcije ali SANSa. In čim več bo postojank, tem več bo poslanih resolucij na pristojna mesta, kadar bo to potrebno. Kot piše tajnik SANSa rev. K. Zakrajšek, je treba \$1500 na mesec za vzdrževanje političnega urada. Če sem pravilno informiran, je do sedaj prišlo v blagajno SANSa okrog \$3000, kar je za začetek.

Sheboygan je storil svojo narodno dolžnost do sedaj in jo bo tudi v bodoče. Vsaka slovenska naselbina naj bi proporcionalno stala toliko, pa bi ne bilo treba toliko pisanja in apelovala za pomoč. Torej v kratkem povedano: Slovenci v Sheboyganu smo majhni po številu, veliki po delih in poznani vsem mestnim avtoritetam kot pošteni, zvesti, delaven in dobronarčni narod, ki je pripravljen skupaj nastopiti, kadar je potreba; in sicer ne glede na versko ali politično prepričanje. Če kdo od zunaj pride k nam, ne bo razočaran, pač pa bo uvidel, da tu živi narod, ki je pripravljen odzvati se dobri ideji in sodelovati drug z drugim za dosego vrednega cilja.

Anton Debevc, 344.

Pismo iz Londona

22. januarja 1943.

V pondeljek zjutraj sem srečala znanca Jugoslavo: "Angleži so res čudni. Sedijo mirno in se smejejo, ko streljajo iz topov in padajo bombe. Ne morem jih razumeti. Sinoči sem bil v restavraciji, ko smo imeli zračni napad, gledal sem jih. Samo smejejo se." Moj znanec bi lažje razumel "čudne Angleže", če bi bil tukaj pred dvema letoma. Pa je prišel kasneje sem in bil je eden prvih zračnih napadov, ki jih je doživel. Če bi bil videl pravi zračni napad na London, ko je prišlo po nekaj sto bombnikov, ko so res pokale bombe na vseh koncih in krajih, ko je bilo v eni noči poldruge tisoč mrtvih — potem bi lažje razumel sedanjí smeh. In če bi bil tukaj v prvi polovici septembra 1940, ko ni bilo streljanja iz topov, ko smo natančno slišali, kako so nemška letala prišla nad mesto, krožila in spet odletela — stavim, da bi se smejal od veselja, ko bi slišal sedanjé divje protiletalsko topovsko streljanje.

Kdor se smeje zadnji, se smeje najbolje. Ni prezigoda, da bi govorili o zadnjem smehu? Zakaj? Dobre vesti so prišle tako počasi za nas in prišle so končno z vseh strani. Poglejte, kaj se godi na ruski fronti: pred nekaj meseci bi se ne upali niti sanjati, da bo Rusija udarila nazaj s tako silo. In v severni Afriki? Vzeli smo Tripoli, naša osma, nilska armija je vkorakala v novo italijansko kolonijsko prestolnico, v Tripoli. "Woe, woe Ansaldo" govori po radiu iz Rima, da je položaj resen, da svetlo zastaja sapa v pričakovani, kaj bo...

Potem so bili naši bombniki spet nad Berlinom, po 14 mesecih so spet poleteli nad "srce Nemčije" in ga bombardirali. Pravijo, da je bilo okoli 200 naših letal. Izgubili smo samo enega. Berlin so zasatačili nezavarovan, niti žarometov ni bilo toliko, kakor v prejšnjih časih. Bombe so bile moderne, velike, padale so na mesto in ga tresle do temeljev. Berlinčani so morali ališati, kako so naša letala prišla, krožila in odletela. Sedeli so po kletah in zavetistihih in klicali: "Zakaj ne gre Luftwafe nad London in ga zdrobi v prah? Vrniti jim moramo, vrniti vse to." Ne motim se dosti, če nisem nekje že slišal takega govorjenja; ne bi rekla dvakrat, če ni bilo po londonskih kletah zelo podobno govorjenje pred dobrima dvema letoma. Samo namesto Londona so dejali Berlin, namesto Luftwafe RAF. Stvari so se zaobrnile v polnem krogu, za 360 stopinj.

Nemci so poslali drugega večera nad nas 15 ali 20 bombnikov. In naznanili po radiu, da so plačali Londonu v polni meri, kar je dobil Berlin. Da, zdi se, da so poslali le zato svoja letala, da so lahko rekli svojim ljudem, da Berlin ni ostal nemasčevan. Menda smo tudi mi poslali takrat pred dvema letoma od časa do časa majhno število bombnikov nad Berlin. In povedali so nam to po radiu, ki smo ga poslušali po kletah. Ali sliši Slovence izpod tujega jarma, kot smo uvideli potrebo za zbiranje materialne pomoči, da jim pošljemo hrane, obleke itd., kadar bo to mogoče.

Upoštevaloj potrebo podpiranja tudi politične akcije, je društvo 344 SNPJ sklenilo prispevati iz svoje blagajne \$50 SANSu.

Vesti iz londonske radiooddaje

Važen govor dr. Kuharja

London, 25. febr. (Radiopremarna služba). — V teku večeršnje oddaje v slovensčini je dr. Kuhar, jugoslovanski poslanik pri poljski vladi v Londonu, naslovil Slovencev v domovini važen govor.

V prvem delu svojega govora poroča dr. Kuhar o delegaciji Slovenskega narodnega sveta v Ameriki, ki je izročila podatnik zunanjih zadev v Washingtonu Sumnerju Wellesu obširen in obilno dokumentiran memorandum o odporu in trpljenju slovenskega naroda ter zahtevo o združitvi vseh Slovencev v Jugoslaviji. Govornik omenja, da je delegacijo vodil Louis Adamič in poudarja, da je državni podatnik Sumner Welles v svojem odgovoru izjavil, da mu je grozna usoda Slovencev znana v vseh podrobnostih, da pozna in ceni njihovo borbo ter da je obveščen o naših obsejnih problemih; obljubil je podporo in pomoč Amerike.

Dr. Kuhar se zahvaljuje ameriškim Slovincem za uspešno obveščanje ameriške javnosti o križevih poti našega naroda in za uspešno tolmačenje njegove borbe in njegovih želja.

Dr. Kuhar se bavi nato s posetom newyorškega nadškofa Spellmana v Vatikanu in z govoricami in intrigami, ki se plečejo okoli njegovega potovanja. V zvezi s tem obiskom je začela nemška propaganda širiti fantastične vesti o ustanovitvi nekakšne katoliške države v srednji Evropi. Ta država naj bi se raztezala, bodisi na Poljsko ali brez nje, od Baltičkega morja pa do Jadrana.

To so prazne fantazije nemške propagande, je dejal dr. Kuhar. Katoliški Slovenci z vsodločnostjo odklanjajo take fantastične načrte. Mi smo in ostanemo Slovenci in hočemo ostaniti z brati Srbi in Hrvati v Jugoslaviji. Skupaj se borimo in trpimo, skupaj hočemo tudi zmagati. Tisočletna izkušnja, vsa naša zgodovina nas uči, da ne moremo živeti v skupnosti ne z Nemci, ne z Italijani. Po vseh teh izkušnjah, po grozodejstvih, ki jih Nemci in Italijani vrše nad našim narodom, je taka skupnost nemogoča. Ne bo nas prevarila nova uniforma, pa naj si bo tudi katoliška. "Mi ljubimo svojo vero, ali ljubimo tudi Jugoslavijo."

Na grobovih naših ljudi in razvalinah naših domov ne bomo govorili o taki katoliški državi. Te žrtve in te razvaline nam dajejo pravico, da sami o sebi odločimo — nešteti slovenski grobovi in pogorišča slovenskih vasi pa so tudi začetna naša bodoča meja na severu in zapadu.

Taki poskusi in načrti nam zopet na novo pokazujejo, da bomo le v slogi dosegli svoj cilj. Še vedno prihajajo vesti o domačih sporih in naši sovražniki jih spretno zlorabljajo. Slovenske žrtve, tako dragocene, izgubljajo svojo vrednost in svoj pomen zaradi te nesloge in medsebojnih bojov! Ponovno vas prosim, zedinite se, bodite složni, ne izgubljajte časa; ura odločitve je blizu!

moramo biti na vse. Samo, da bi res že bil kmalu konec najhujšega.

Dolenjka.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-58 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
WILLIAM RUS, pomoč. taj. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHER, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MICHAEL VRIHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Podpredsedniki

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS EARNICK, drugi podpredsednik 2607 W. 65th St., Cleveland, Ohio.

Distriktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje 7085 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje 2979 Randall St., St. Louis, Mo.
URSULA AMBROSEICH, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šestto okrožje 833 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor

MATH PETROVICH, predsednik 283 E. 151st St., Cleveland, Ohio.
VINCENT CAINKAR, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JACOB ZUPAN, 1450 So. Lawndale Ave., Berwyn, Ill.
DONALD J. LOTRICH, 1957 So. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
RUDOLPH LISCH, 705 E. 99th St., Cleveland, O.

Perolni odbor

ANTON RHULAR, predsednik Box 87, Arma, Kansas.
FRANK VRATARIČ, 315 Tenser St., Luttrell, Pa.
FRANK BARBIC, 19511 Muskraka Ave., Cleveland, Ohio.
ANDREW VIDRICH, 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK, 712 E. 14th Street, Cleveland, Ohio.

Nadzorni odbor

FRANK ZAITZ, predsednik 2201 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MILAN MEDVEŠEK, 16008 Arad Ave., Cleveland, Ohio.
ANDREW GRUM, 17183 Shoden, Detroit, Mich.
JOHN OLIP, 221 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI, 28 Westcott Ave., Peru, Ill.

Glavni adressniki

DR. JOHN J. ZAVERNICK 2819 So. Ridgeway, Chicago, Ill.

Od časa do časa

Poroča in komentira Milan Medvedek

Po vsaj desetletju je velika gonja proti delavstvu. Časopisje ne za mudi nobene prilike, da ne bi lagalo in črpilo malega človeka. Listi imajo posebej najete ljudi, katerih glavno delo je blati delavstvo. Za to svoje Judežvo delo so plačani naravnost kraljevsko. Na primer zloglasni kolonar Pegler zasluži skoro 100.000 dolarjev na leto. Koliko pa dobi še postrani, se ne ve.

Križarska vojna proti malemu človeku je narasla od tedaj, ko mu je dala Rooseveltova administracija malo več socialnih pravic. Kolikokrat je skušala reakcija uničiti Wagnerjev delavski zakon v zadnjih letih, a do sedaj se ji ta namera še ni posrečila.

Še posebno grda gonja proti delavcu pa se vrši od vojne naprej. Tovarnarji in njih časopisje, to je malone vse meščansko časopisje, ob vsaki ugodni priliki poudarja, da mora kongres podreti klavzulo Wagnerjevega zakona, katera določa 40-urni teden.

"Mi smo v vojni", so se precej časa drli kakor derviši, "a delavci po zakonu ne smejo delati več kot 40 ur na teden!" Razumljivo, da so namenoma lagali, kajti takega zakona ni res nikjer! Tako so v imenu patriotizma, vojne in privatne iniciative še marsikatero poštenega državljanja naščuvali proti delavcem in unijam.

V ozadju vsega tega je odprava tako zvane posebne plače za čezurno delo. Toda to se jim za enkrat še ni posrečilo. Nasprotno: predsednik Roosevelt jih je spravil v neprijetno kašo. Ker so kapitalisti in njihove oprede tako glasno kričali, da zahtevajo 48-urni teden, jih je uslišal. Zapovedal je, da morajo vse tovarne, ki izdelujejo orožje in vojne potrebščine, obratovati več ur na teden. Toda posebna plača za čezurno delo ostane, kakor določa Wagnerjev zakon. To so "krepiki individualisti" zazlajali! Bi je padel po njih in ne po delavstvu. Mnogi tovarnarji so namreč namenoma obratovali tovarne samo 40 ali manj ur na teden, da jim ni bilo treba plačati posebej za čezurno delo.

Kako spretno kapitalisti vodijo propagando proti delavstvu, se vidi iz primera "narodnega junaka" Rickenbackerja. Ta mož je bil slučajno tako srečen, da je odnesel svoje življenje iz nekega aeroplanskih nesreč, sedaj pa misli, da ve vse. Veliki mogotčiči so ga hitro ujeli v svoje mreže in sedaj mož potuje po deželi in pridno udriha po delavstvu in ustvarja razredni boj, kateri je v teh časih tako nevaren. Zadnjič je dejal, da je proti posebni plači za čezurno delo; a na drugi strani se je izrazil, da ni dovolj velika čista plača velikih zverin v vsoti \$25.000 na leto. Kajti, če bi dobivali samo tako majhno letno plačo, potem jim bi prišla izhlapevati tako zva-

na "privatna iniciativa". Seveda, delavec pa ima lahko "privatno iniciativo" ob še tako nizki plači.

Vse zgoraj opisane zadeve niso nove. So stare, a potrebno je, da se jih pogostoma pokaže delavcem, kateri so vse preveč slepi, tako slepi, da čestokrat pomagajo uničevati sami sebe.

Med kapitalisti pa se véasih najde tudi kakšna bela vrana. Tak eksemplar bele vrane imamo v Clevelandu v osebi tovarnarja Williama S. Jacka.

Družba, katere je predsednik William S. Jack, plačuje vse delavce od pometaja do glavnega inženirja naravnost sijajno. Poleg dobrih plač so nagrajeni s posebnimi darili za praznike in podobno. Sedaj je družba najela tudi posebne izletniške prostore v Floridi in v Canadi, kamor pošilja utrjene delavce na oddih.

Mr. William Jack je izreden človek. Nekatere vrste socialni filozof. Človek bi ga lahko primerjal Tolstojevemu Nehludovu. Pravi, da je njegova edina vera, da stori kar največ dobrega za svojega bližnjega.

Razumljivo, da ga delavci spoštujejo in z veliko vnemo delajo za njegovo podjetje. In kdo ne bi?

Tovarna dela sedem dni v tednu, a le malo kateri delavci izostane od dela.

Vsak mesec priredi družba za delavce posebno zabavo. In ne samo to! Pred kratkim je mr. Jack naznanil, da ima družba prihranjenih v posebnem fondu \$7.500.000 za 6000 svojih delavcev. Ta denar se bo črpal v deževnih časih.

Najbolj markantna stran značaja predsednika te družbe pa je, da dosledno in vztrajno navaja vse svoje delavce kot družabnike. Zanj delavec ni zabito živčine in manjvredno bitje, temveč je njemu enak, njegov družabnik ali "associate".

Pred meseci so ga nevoščljivi tovarnarji, ki se boje, da bo mr. Jack "pokvaril" delavce s svojo dobroto, naznanili v Washingtonu. Toda on je dokazal preiskovalnemu odboru, da delajo tudi drugi tovarnarji ogromne dobičke, samo da jih oni spravijo sami zase, medtem ko jih on deli s svojimi "družabniki".

Danes, ko tovarnarji iščejo delavce celo v slovenskih časopisih, pa ta družba nima nobene problema z najemanjem delavcev. Prošenj ima celo veliko preveč.

Zadnji teden pa je dejal ta vzorni predsednik, da bo v kratkem posvetil nekaj besed kapetanu Rickenbackerju, ki tako grdo opraviča delavstvo.

Zena ruska poslanika Litvinova in James B. Carey, tajnik blagajnik CIO.

SHOOT STRAIGHT
With Our Boys
BUY WAR BONDS

ZNANCI

ČRTICE
ANT. ADAMIČ

(Se nadaljuje.)

"Boga zahvali, da vidiš! Na, tu imaš šestico, da si tiho? No?" Grozeče ga je gledal brat. "Boš rekel doma, da si padel v koprive?"

"Bom, bom," je malodušno odgovoril Nandek ter začel bežati. Ona dva za njim. Vlekla sta ga k ljubljani, mu oprala srce; ga drgnila po obrazu in ga učila, kako mora lagati doma. Pod noč sta šla brata domov in Nandek je zlezel takoj in kar brez večerje v posteljo. Mati se je čudila, mu prinesla kavo na posteljo, toda Nandek je tiščal zglavnik nad glavo in kar smrčal.

Drugo jutro je imela laž kaj kratke noge. Ko je odpela palico svojo visoko pesem, je moral Nandek k zdravniku. Le-ta je poslušal zgodbo o Zeleni jami, smehljaj se je, se zgražal, potem pa je izbriskal Nandku vse šibre in prah iz obraza. Le eno večjo šibro mu je pustil koncem levega uhlja z opazko:

"Ta naj ostane namesto uhana — murčka za spomin, da te bodo laže zvohljali, če bi tudi tebe kdaj zamikalo po orožju. Kaj takega je mogoče samo v Zeleni jami. Boga zahvali, da je nisi večer videl poslednjikrat."

Tudi s silo ne bodo zatrlji spomina nate. Še zeva danes nekaj pedi nekdanje otroške prireje in moleduje za milost. Razjokati bi se. Ze je skozi prav vsa zasuta in zdaj zdaj jo bodo zadušili z izgorelim ogljem, žlindro, rjavčasto, ploščevinasto starino in s cestnim blatom. Kakšna usoda. Ugrabili ste našo last, svet spomin ste nam onemčili!

SOVRAZNIK

"Nepobitna resnica je, da se včasih začrtita dve bitji in na mah. Nisi še spregovoril besede z njim in že ga mrziš. In obratno. Povod za sovraštvo je marsikrat neutemeljen, ker izvira iz labirinta lastnih duševnih konfliktov. To so robate nature. Tenkočutne, pročišlene, astralne nature so pa kot fin aparat: ali se združujejo ali pa se odbijajo... Pomota je izključena."

— Toda, kam sem zašel? Povedati sem hotel pač prigodo iz svojih dečjih let. Namreč o utemeljenem, globoko v duši zasidranem, neizprosnem sovraštvu, ki sem si ga nakopal na glavo. Proti svoji volji! A je rodilo tudi sovraštvo. Smrtno! Bil sem žrtev sirove nature in pa — razmer. Finejšemu aparatu je nekdo nasilno strli mehanizem."

Prijatelj je zvil cigareto in jo prižgal. Potem je pripovedoval takole:

"Kakor veš, je bil moj oče učitelj. Prva leta sem posejal našo predmetno šolo, ki je združevala v svojem področju več okoliščanskih vasi. Tako strog, kot z ostalimi učenci, oče ni bil nikdar z menoj. Našvrkal pa me je, toda vedno le doma, v družini, če sem se pregrešil v šoli; nikdar pa ne v šoli, pred sololci. Vodi in položi svoj kazalec na ta voz! ... Zakaj ne tudi v šoli? O, kolikokrat sem zaslužil! Ne očitam, recem le, da vzgojitelj ne pozna krvnega sorodstva."

Odišel sem v gimnazijo. O prvih počitnicah nas je nekoč odšlo več sovratnikov na Posavje. Zasledujoč redkega metulja sem ostavil družbo, se oddaljeval od nje in begal po travnikih za metuljem. Zdej sem se znašel pred golokrkim dečkom, ki je takoj prenehal z brušenjem kose. Fant je vrgel koso na tla, porinil oslo v oselink in mi stopil naproti. Oselink je hitro odpel in ga previdno zasadil v tla. Potem je utaknil obe roki v žepa, se razkoračil pred menoj; — in ko sem hotel naprej, mi je za-

stavil pot. Pogledala sva se: dobro sem spoznal v njem svojega sošolca iz deške šole, Franceta. Ze po rdečkasti brazgotini nad desnim, temnim očesom! Krepak, tršat dečko z veliko, razkuštrano glavo, bos, v ogoljeni, sprani hlačevini sivozelene barve.

Okrnil sem se, toda on me je pograbil za rokav, me potegnil s silo vznak, da sem se spoteklil in padel v travo.

"Miruj, France!" sem kriknil in se urno dvignil na noge. A komaj sem bil na nogah, že se je zaletel v me in me sunil v prsi, da sem zopet padel vznak in na tla. Bliskoma sem si zopet pomagal na noge in se postavil v bran.

"Kaj mi hočeš? Le približaj se mi še enkrat, da ti izbijem zobe", sem hropel, se junačil in stiskal pesti. Ozri sem se po prijateljih — bili so že daleč, daleč tam nekje na poti. Zavpil sem na pomoč, a čul sem jedva samega sebe... Žive duše nikjer v bližini; bil sem sam, meni nasproti sovražnik, nad nama žgoče solnce.

Z rokami na hrbtu se mi je bližal oprezno kot mačka.

"Pusti me!" sem se zgrozil in mahal s pestmi. Tik pred menoj pa se je nenadoma vrgel na tla in meni pod noge. Spodnesel me je, da sem se prevrnil in potem sva se borila. Toda on, moj sovražnik, je bil krepkejši mišič; obvladal me je naposled in me na zobeh ležečega ves razdivjan zajahal.

"Miruj, miruj, lepo te prosim! Saj vem, da si močnejši od mene," sem sikal in se zvijal kot strigalica, če jo pritisneš. Ničesar ni odgovoril, pač pa me je pritisnil z vso silo za vrat v travo. Zadušil bi se bil kmalu, udaril sem ga s petama v hrbet; on pa se je pomaknil nato više po meni, na pleča, spodnesel mi je levo, potem desno roko in spodvrnil obe roki pod svoja trda kolena. Glava mi je bila tačas prosta, vzmetaval sem jo pokonci; toda silen udarec na teme — in glava je omahnila.

"Pusti me!" sem moleloval. Sovražnik na meni se je oddihal in zbiral novih moči. To liko, da sem opazil nad seboj njegov zaripljeni obraz: jezik je tiščal postrani iz ust kot pes, iz obraza mu je žarela živalaka naalada.

"Zakaj ne govoriš?" sem kriknil v smrtnem strahu. Za odgovor me je udaril s plosko roko po licu, da sem zasakal glavo v travo. Pote n pa je pričel mahati po moji ubogi glavi s pestjo in vedno hitreje in vedno silneje. Prve udarce sem čutil votlo kot po zvonu, nadaljnjih nič več; onesvestil sem se. Koliko časa je bil po meni, ne vem. Le toliko vem, da me je nekdo dvignil in da sem se takoj zopet zgrudil.

"Le počakaj, ti rabelji!" je preteče kričal poleg mene moški glas.

Hipno sem se osvestil, se dvignil na roki in kakor v megli sem opazil nekega moža ob meni; tam preko travnikov pa je bežal nekdo s sklonjeno glavo. Kajni!

Kmet me je odnesel v svojo hišo. Ondi so me močili in neka ženičina me je, ko sem dovedal, čigav sem, odpeljala domov. Jokati nisem mogel, le večal sem venomer in se držal za glavo.

Oče je rohnel in grozil z žandarmerijo.

"Pa kdo te je, tak povej vendar?"

"Eden — nekdo —" sem stokal, se izgovarjal in se jokal, tiščoč hladne obkladke na razbolelo glavo. Čemu me je tepel? Sam nisem vedel. Čemu? Zakaj?

Zakaj ga nisem hotel izdati? Zato ne, ker sem se bal — osvete. Instinktivno sem pogodil pravo: zavedal sem se smrtnega sovraštva, ki bi ga z izdajo podvojil... Leglo mi je na srce kot avinec.

(Dalje prihodnj.)

Iz tajnosti prirode

Zbirka poljudno-znanstvenih črtic

NAROVOSLOVNI POMENKI

Dr. Egidij Sever

(Nadaljevanje.)

Ni se prelevil še v popolnega poljedelca, ali začetki so bili tu. Obdeloval je zemljo, redil živino, pehal se za divjačino in lovil ribe, katerim je nastavljal kockene trnje in jih zajemal z mrežami, kot uče to posebno najdbe tako imenovanih mostiščarjev, predzgodovinskih ljudi, ki so si svoje kolibe postavljali na kole, zabite v jezerske plitvine v bližini obali, s katere je večkrat držal most čudovitih stavb.

Lobanj mostiščarjev, ki pripadajo vsi najmanj mlajši kamnjeni dobi (V naselbinah zadnjih mostiščarjev, pa tudi kremenjakovec sploh, se pojavljajo že tudi predmeti iz bakra bron in celo iz železa), ne kažejo je nobenih znakov nekdanjih Neandertalcev in njihovih naslednikov, vendar pa izpopolnjujejo nekako vrzel med slednjimi in zgodovinskimi narodi, katerim

stoje neprimerno bliže, odnosno se sploh od njih bistveno ne ločijo več. Z ledenimi dobami, katerih zadnja je po vestnih cenitvah Penckovih pretekla pred najmanj 25.000 leti, nimajo naši mostiščarji nič več opraviti, so torej pravi ljudje aluvija (naplave) kot mi vsi. Vendar pa tvorijo zadnji člen v razvoju prehistoričnega človeka, ki je preživel vse, po več stotisočletij trajajoče ledene dobe in njihova ne dosti krajša razdobja, in si osvaja svet najmanj že nad pol milijona let.

S podanimi izvajanci in razmotravanji smo, ko se nadejamo, dokazali pravico, da se smemo sedaj, primerno poučeni, lotiti vprašanja, ki smo si ga zastavili v začetku naših pomenkov, in razpravljati o rebru crngrobske ajdovske deklice.

Če pregledamo še enkrat v naglici opisane značilne poedince pračloveka na razvojni lestvi od Duboisovega pokončnjaka pa preko Dawsonovega zgodnjaka in Maujerjana, Neandertalcev, Combacapelejanov, Cro-Magnoncev do mostiščarjev na eni in historičnih ljudi na drugi strani, nikjer nismo čuli, da bi se kateremukoli teh plemen ali pasem, ljudstvu ali narodov pripa-

dajal normalen človek odlikoval po velikosti in telesnih oblikah, ki bi presegale naše. Nasprotno — večji in krepkejši od naših prednikov smo mi, najmanj že zato, ker so naše življenjske prilike in naši zdravstveni odnosi neprimerno ugodnejši za naš prospeh in naš nadaljnji razvoj, in sicer tako posameznika kakor celih rodov in ljudstev. Poleg plemenskega in individualnega (osebnega) ustroja je zdravje obicer ugodnih življenjskih raz-

A MESSAGE FROM GLADYS SWARTWOUT

We are all convinced that we are doing everything possible toward the end, effort, but are we? No! Not unless over ten percent of our income is going into the Bonds!

Gladys Swarthout

FIRST LADY INITIATED INTO PENOBSCOT TRIBE

PRINCESS WATAWASO IS INITIATING Mrs. Eleanor Roosevelt into the Penobscot tribe at Camden, Me., by placing a band of wampum on her hat, as Indian Chief Poolaw, looks on. The First Lady will answer to the name of "Ow-Du-Sees-Ul" or "Princess of Many Trails." The initiation took place after the wife of the President sponsored the Pine Tree, a long wooden barge. This is a photograph.

merah podlaga vsakemu krepkemu razmahu in napredku. V takih okoliščinah samo se človek s primernimi življenjskimi silami lahko mogočno razvija, ojačuje, krepi ter dolgo in srečno živi.

Če torej pričajo vse okamenine in izkopanine, da od nas večjih in gorjih ljudi nikoli ni bilo, potem se ne bomo več pomišljali, ampak rekli: crngrobsko rebro ni človeško, pripadalo ni torej nikdar nobeni še tako davni "ajdovski deklici", kot si to preprosto ljudstvo, na osnovi nekakih bajkovitih predsodkov o nekdanjih ljudeh-velikanih, a zavedajoč se velike starosti mogočnega rebra, s pomočjo bohotne svoje domišljije tolmači in razlaga.

In če ni človeško, čigavo pa je? — vprašaj sedaj.

Ker v zgodovinskih dobah, izvemski kite, ni živela več in tudi danes ne živi nobena tako velika žival, da bi ji mogli prisojati tisto rebro, je jasno, da bo treba iskati njenega nekdanjega lastnika v davno preteklih dobah, v katerih so živeli taki živalski velikani, da se jim je tresla zemlja pod stopinjami.

Najprvo bi lahko mislili na one ogromne savrije ali zmaje, o katerih velikosti smo nekaj morda čuli. Toda že glede na formacije, ki tvorijo našo Gorenjsko, se ne bomo dolgo mudili pri tej misli.

Tako staro to rebro ni.

Slišali pa smo še o mogočnejših, ki so živeli že skupno s človekom v staršem in mlajšem diluviju: o medvedu-brložniku, praslonu, o slonu-starihi, nosoročju-južnjaku in prvi, o dolgočakem nosoročju in mamutu v drugi dobi. Po naših slovenskih jamah in duplinah je ostankov iz obeh dob dovolj, n. pr. na Mokrici, Križni jami, v Skocijanu in drugod, seveda največ lobanj, zob in drugih kosti medvedov-brložnikov in drugih manjših živali.

Zato se menda ne bomo dosti motili, če prisodimo tisto rebro verjetno kakemu diluvijalnemu slonu. Ker pa je bilo mamutov, ki so bili vrh vsega še zadnji veseloni poznejše ledene lobe, vzdržujoč se celo daleč naprej v sedanjo aluvijalno dobo, največ, bomo domnevno smeli smatrati ohranjeno starino za mamutovo rebro. To pa le domnevno in verjetno; popolno gotovost bi mogla dognati samo na rebru samem izvedena strokovnjska preiskava.

Za nas pa bo zadostovala, mi-

slimo, vsaj naša približna ugotovitev. In da zadovoljimo še tiste, ki so si osvojili ljudsko mnenje, izjavljamo, da ne vzdržujemo svojega naziranja do pičice in za vsako ceno in da smo pripravili tudi nekoliko popustiti, in sicer toliko, da tisto rebro morebiti ni mamutovo, ampak kakke sicer doraše in zato velike, kajpada lepe mamutske mladence, ki je bila torej krepka gorenjska dečva in ki je ostala nekričena, torej v istini prava — ajdovska deklica.

O BOJU ZA SEVERNI TEČAJ

N. Damjan

Dolga je bila borba za severni tečaj. Nad štiri sto let se je mučilo človeštvo, verovalo in obupavalo, skrivnostne ledene pokrajine so zahtevale žrtve za žrtvijo. Ljudje so čuli, da vzhaja tam v skrajnih severnih deželah solnce 20. marca in več ne zaide do 23. septembra. Opazovali so čudne svetlobne prikazni, severno luč, štiri solnce itd. Plišale so jih bele noči v severnih pokrajinah, večni led jim je vzbujal grozo. In vendar ni nikoli mirovala tista tajna želja v človeku, ki hoče vse poznati in preiskati.

Stari narodi se niso zanimali za te mračne dežele. Rojeni v solčnih deželah, niso vzdržali v ostrem severnem podnebnju. Okrog leta 1000. p. Kr. pa se pojavijo v severni Evropi drzni mornarji, Vikingi. Le-ti so na svojih malih ladjah venomer brodili po viharjem morju ter obdajali Grenlandijo, Islandijo, Labrador in druge dežele. E-

vropa je čula o velikih nevarnostih, o gurah (ledene gore), ki drobje ladje. Le slabo so si ljudje predstavljali, kakšne razmere vladajo tam gori.

V teh časih so prvič poizkusili prodreti na severni tečaj. Nekaj plemiških Irizov se je odpravilo na pot, seveda zaman. Kmalu nato pa utihnejo govornice o severnih pokrajinah, Evropa ima svoje skrbi: vojske Križarjev romajo v svete dežele, pretresajo jo notranji boji.

Krog leta 1500. odkrijejo Španci Ameriko. Portugalci objadrajjo Afriko, pridejo do Avstralije. Severni narodi, Angleži, Holandci gledajo zavistno na jug. Zanje ni ostalo ničesar. Toda pač, tam na severu leže pokrajine, katere poznajo le iz vikinških pripovedk. One so jim najbližje in

nihče bi jih ne oviral, če bi napotili tja gori. Res je, južni narodi so našli pot v Indijo, v ameriko, zakaj bi Angleži ne poizkusili doseči teh dežel? misel ni več počivala.

Od tistih časov pa do današnjih dni je vabilo drzne mornarje, podjetne raziskovalce, da spoznajo severni svet. Niso plašili velikanski napor, števne žrtve so jih le še bolj pogale. A kljub vsem poizkusom je ostal severni tečaj neizprisan. Človeške oči ga niso videle in lo se je, da bo človeštvo še dolgo čakalo na skromno poročilo "Severni tečaj je dosežen."

Drug za drugim so odhajali Angleži Robert Thorne je bil prvi, ki je že leta 1527. opozarjal, da je treba poiskati prehod severnega ledenega morja v hi ocean. (Seveda ni vedel o ringovi cesti še ničesar točnega.)

Šele 25 let pozneje se je pokus uresničil. Anglež Sir Han Wiloughby je odjadril v tej smeri. Toda ni se vrnil. Izginil v deželah ledu.

(Dalje prihodnj.)

TRINERJEVO GRENKO VINO SE ODLIKUJE

Trinerjevo grenko vino z Vitanom B-1 se odlikuje v kakovosti, pularnosti med tisoči družinami, nad pet in petdeset let. Še posebej, ko je veliko število zdravnikov v armadi in mornarici, je ta nesljiva železnica in mlo odvaja sredstvo, potrebno v vsaki hiši. ber apetit in prebava, osvaja nje, ni glavobola in to je kar po bujete, da se dobro počutite in polni energije. Vaš lekar!

Trinerjevo grenko vino na pro-

Ampak ako ga v vaši sosedski ma noben lekar, tedaj pošljite \$1.25 ali \$6.50 na Jos. Triner Co.

1333 S. Ashland Ave., Chicago.

In dobili boste eno ali šest stekel

Trinerjevega grenkega vina z Vitanom B-1 poštnine prosto. Vite

te ga po predpisu na steklenici.

—(A)

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

... Cene zmerno, unifiko dalo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člano ali nečlano \$6.50 na eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri anketu \$1.25 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzke, niti da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrnč. države in Kanado \$6.50	Za Cloro in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 3.50
3 tednike in 2.50	3 tednike in 3.00
4 tednike in 1.50	4 tednike in 2.00
5 tednikov in 1.00	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$8.00

Isposnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Uslovite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledenč članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____

3. _____ Čl. družina št. _____

4. _____ Čl. družina št. _____

5. _____ Čl. družina št. _____

Delava _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL
Institute of Technology v angleščini
Spisal znani profesor na Stevens

Podlaga za mehanično znanje si morete dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popisuje in v slikah pokaže temeljna dela mehanike. Razloži vse natanko, kar mora znati najboljši mehanik; pojasnjuje uporabo vsakega stroja, orodja in meril. Pouči vas, kako je treba uporabiti narhte (blue prints) ter vam tudi daje mnogo računskih tabel, da morete pospešiti svoje delo. Ne glede na to, ali ste šele začetnik, vam bo ta knjiga zelo koristna in mnogo potrebna. —1000 slik in risb. 576 strani, trdo vezana knjiga stane SAMO \$12.95. —Polniplačamo mi. Naročite pri KNJIGARNI SLOVENSKA PUBLISHING COMPANY, 216 West 18th St., NEW YORK. —Zaloga ni velika. Naročite to važno knjigo še danes.